

Hejtman
Ladislav Okleštěk
Jeremenkova 40a
779 11 Olomouc
tel.: +420 585 508 847
fax: +420 585 508 851
e-mail: hejtman@kr-olomoucky.cz
www.kr-olomoucky.cz

Počet listů: 5
Počet příloh: 0
Počet listů/svazků příloh: 0

Vážená paní
Mgr. Anna Šabatová, Ph. D.
veřejná ochránkyně práv
Údolní 39
602 00 BRNO

Váš dopis č.j./Ze dne
KVOP-39420/2018

Naše č.j./ Sp.sk.zn./ Sk.zn.
KUOK 109803/2018

Vyřizuje/Tel
Zbyněk Vočka
585 508 217

Olomouc
18. 10. 2018

Vyjádření k doporučením ke zlepšení dostupnosti sociálních služeb

Vážená paní doktorko,

dne 20. 9. 2018 mi byla doručena Vaše zpráva o výzkumu věnovanému Dostupnosti sociálních služeb pro osoby s poruchou autistického spektra, která obsahuje rovněž Vaše doporučení ke zlepšení dostupnosti sociálních služeb této cílové skupině osob.

Dovolte mi vyjádřit přesvědčení, že Vaše závěry obsažené v této zprávě zcela potvrzují i závěry a zkušenosti Olomouckého kraje. Z tohoto důvodu se náš kraj situací této skupiny osob a jejich rodin delší dobu zabývá. V kontextu Krajského plánu vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením vznikla Pracovní skupina zabývající se problematikou osob s PAS. Na této platformě se setkávají zástupci rodičů, poskytovatelů zdravotních a sociálních služeb, škol a školských zařízení, akademické sféry, veřejné správy a hledají společně cesty ke zvýšení kvality života osob s PAS i osob o ně pečujících.

Zcela se ztotožňuji s Vaším závěrem, že situace rodin mnohdy není řešena komplexně a sociální práce by se neměla soustředit na pouhé zajištění sociální služby, ale měla by zahrnout zmapování a pomoc při řešení celkové situace rodiny, která se stává základní pečující jednotkou, a potřeby ostatních členů rodiny jsou tak zpravidla upozaděny. Abychom takovému přístupu předcházeli, dohodli jsme se s obecními úřady obcí s rozšířenou působností, že na každém z těchto úřadů bude k dispozici sociální pracovník disponující informacemi nezbytnými pro poradenství osobám s poruchou autistického spektra a jejich rodinám. Seznam těchto sociálních pracovníků je zveřejněn na webu Olomouckého kraje¹. Těmto sociálním pracovníkům je v rámci projektu realizovaného Olomouckým krajem poskytnuto specializované vzdělávání zaměřené na

¹ <https://www.kr-olomoucky.cz/download.html?id=50449>

problematiku života osob s PAS (např. na téma Terapie problémového chování s PhDr. Hynkem Jünem, Ph.D., Jak porozumět autismu, myšlení a chování lidí s autismem s Mgr. Veronikou Šporclovou, Ph.D.). Rovněž se mohli zúčastnit studijní pětidenní cesty do Dánska, které je hodnoceno jako země, ve které je péče o lidi s PAS na jedné z nejvyšších úrovní. Studijní cesta se uskutečnila ve městě Aabenraa a po obsahové stránce ji pro Olomoucký kraj zajišťovala organizace Autismecenter Syd², která spolupracuje s unikátním vzdělávacím zařízením pro studenty s Aspergerovým syndromem AspIT³.

Dále konstatujete, že v rámci jednotlivých krajů není aktuálně zajištěna dostupnost sociálních služeb pro cílovou skupinu dětí, ale také dospělých s poruchou autistického spektra. K tomu doporučujete krajům, aby do přípravy střednědobých plánů efektivně zapojily všechny, kteří mohou formulovat aktuální poptávku po nedostatkových službách, a naopak označily služby, které nejsou poptávány, případně ne v takové míře, v jaké jsou zřízeny a dále, aby plány poskytování sociálních služeb vytvářené kraji byly konkrétní, termínované a jejich plnění bylo měřitelné.

Při tvorbě střednědobého plánu je Olomouckým krajem postupováno dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), a v souladu s Minimálními kritérii kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni, nově potom v souladu s vyhláškou 387/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

Organizační struktura pro plánování sociálních služeb na krajské úrovni je složena z několika vzájemně provázaných pracovních skupin. Členy pracovních skupin jsou zástupci všech zainteresovaných stran vstupujících do plánovacího procesu (např. veřejnosti, zadavatelů, poskytovatelů, uživatelů sociálních služeb a osob blízkých). Činnost jednotlivých pracovních skupin je zaměřena na zjišťování potřeb cílových skupin, na jejichž základě jsou formulovány návrhy na poskytování potřebných druhů a forem sociálních služeb v požadovaném rozsahu a kvalitě. Členství v pracovních skupinách je pravidelně aktualizováno, dle zjištěných potřeb. Významným zdrojem informací o potřebách v oblasti sociálních služeb je rovněž již zmiňovaná Pracovní skupina k problematice osob s PAS.

Ve strategické části Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Olomouckém kraji pro roky 2018 – 2020 jsou rozpracovány konkrétní rozvojové cíle a opatření pro dané cílové skupiny. Opatření jsou strukturována dle jednotlivých obcí s rozšířenou působností a u konkrétních opatření věnovaných jednotlivým druhům sociálních služeb, je stanoven časový horizont pro naplnění daného opatření, stejně tak jako hodnotící indikátory. Každoročně je prováděna evaluace cílů a opatření pracovních skupin, potažmo i rámcových cílů a opatření, která slouží k objektivnímu zjištění stavu plnění střednědobého plánu. Účelem evaluace je tak zmapovat skutečně dosažené výsledky v porovnání s nastavenými výstupy uvedenými ve střednědobém plánu.

Střednědobý plán je zpracováván v souladu se zákonem na období tří let. S ohledem na potřebu aktualizace střednědobého plánu na základě nově identifikovaných potřeb a jsou zpracovávány Akční plány - jednoleté prováděcí dokumenty, které definují síť sociálních služeb na území Olomouckého kraje určenou k financování prostřednictvím účelově určené dotace na poskytování sociálních služeb na daný rok. Aktualizace sítě sociálních služeb Olomouckého kraje probíhá v souladu se schváleným Postupem pro aktualizaci sítě sociálních služeb Olomouckého kraje schváleným Zastupitelstvem Olomouckého kraje usnesením č. UZ/8/62/2017 ze dne 18. 12. 2017. Aktualizací sítě se rozumí zařazení nových sociálních služeb do sítě, dále aktualizace jednotek (zvýšení nebo

² <http://www.autismecentersyd.dk/>

³ <http://www.aspit.co.uk/>

snížení) u sociálních služeb zařazených v síti a rovněž vyřazení sociálních služeb ze sítě a snížení jednotek u služeb zařazených v síti sociálních služeb Olomouckého kraje.

V souladu s aktuálním Střednědobým plánem Olomoucký kraj intenzivně připravuje vybudování nové sociální služby určené pro osoby s mentálním postižením a poruchou autistického spektra, u kterých se projevuje dlouhodobé společensky neakceptovatelné chování. Zahájení stavby potřebám této cílové skupiny odpovídajícího objektu je plánováno v příštím roce. Současně Olomoucký kraj vydával potvrzení o souladu projektu nestátní neziskové organizace se Střednědobým plánem pro budování objektu pro poskytování odlehčovacích služeb této cílové skupině. Projednáváno orgány Olomouckého kraje je rovněž navýšení jednotek v rámci rozvoje sociálních služeb této cílové skupině.

Krajům dále doporučujete, aby vytvořily nástroj pro zajištění služby, která je i přes poptávku v přiměřeném časovém horizontu nedostupná (např. mimořádné finanční dotace pro poskytovatele ochotné v aktuálním čase potřebnou službu poskytnout) a aby při přidělování dotací zohledňovaly skutečnost, že bezpečné zajištění některých služeb je finančně náročnější než zajištění jiných služeb, a vycházely v tomto ohledu poskytovatelům vstříc.

System financování sociálních služeb (a potažmo tvorba sítě sociálních služeb) a jeho časové a věcné procesy, které jsou vázány na termíny stanovené MPSV ČR, schvalování v orgánech kraje a rovněž zákonné normy (např. zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů) poskytují pouze nevelký prostor pro pružnou reakci kraje na aktuálně vzniklé potřeby osob v nepříznivé sociální situaci. Olomoucký kraj si však nutnost zajištění sociálních služeb plně uvědomuje a za tímto účelem doplnil do Programu finanční podpory poskytování sociálních služeb v Olomouckém kraji, Podprogramu č. 2, ustanovení o právu poskytovatele dotace (kraje) poskytnout v odůvodněných případech v rámci tohoto Podprogramu specificky vypočtenou dotaci žadateli, který bude řešit individuální potřeby související s plněním povinnosti kraje zajistit dostupnost sociálních služeb. V rámci uvedeného Podprogramu č. 2 jsou poskytovatelům sociálních služeb zařazeným do sítě sociálních služeb poskytovány finanční prostředky z rozpočtu (vlastních finančních prostředků) Olomouckého kraje. Olomoucký kraj přistupuje ke všem poskytovatelům sociálních služeb (sociálním službám) transparentním, rovným a nediskriminačním způsobem. Dotace jsou poskytovatelům sociálních služeb poskytovány na základě jednotek zařazených do sítě sociálních služeb, která je každoročně (2x v roce) přehodnocována. Pravidla pro přerozdělování dotací jsou postavena na kalkulacích/vzorcích, kde základní proměnnou jsou tzv. jednotky (jednotkou je kapacita/počet lůžek u pobytových služeb a počet pracovníků v přímé péči u služeb ambulantních a terénních); způsob rozdělování státní dotace je každoročně verifikován MPSV z pohledu souladu s Metodikou MPSV a platnou legislativou v oblasti SOHZ. Potřeba vyšší intenzity péče u některých cílových skupin je zohledněna přímo na vstupu, tzn. tyto sociální služby mají po individuálním posouzení do sítě sociálních služeb zařazen odpovídající počet jednotek určených pro výpočet výše dotace.

Olomoucký kraj však vnímá finanční náročnost sociálních služeb specializujících se na uvedenou cílovou skupinu a o Vašich doporučeních v této oblasti bude jednat a bude hledat cesty, jak poskytování sociálních služeb pro osoby s PAS efektivně rozvíjet.

V oblasti školství potom krajům doporučujete, aby vytvořily nástroj (obdobně jako v případě mapování ne/dostupnosti sociálních služeb), jak zjišťovat reálný stav vytíženosti, resp. přetíženosti SPC/PPP (tedy od kterých aktérů a jak potřebné informace zjišťovat). Na základě těchto informací, potom doporučujete zajistit dostatečnou kapacitu SPC/PPP ve svém území, přičemž by kraje měly zjistit, kteří poskytovatelé a odborníci v jejich území diagnostiku (včetně diagnostiky pro účely podpůrných opatření ve školství) provádějí, jaké

jsou „čekací“ doby a zda je kapacita dostatečná, příp. kde je ji třeba zvýšit.

Pro zjištění reálného stavu vytiženosti SPC může sloužit výkaz Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Z 33 – 01 o speciálně pedagogickém centru, kde jsou každoročně k termínu 30. 9. uvedena data o klientech, jimž byla poskytnuta péče v předchozím školním roce. Jsou zde redefinovaná různá postižení, mimo jiné i PAS. Tento výkaz je vypovídající a je možno z něj každoročně získávat odpovídající data o poskytnutých službách klientům s PAS.

Jednou z priorit Olomouckého kraje je i nadále se snažit o zlepšení kvality služeb poskytovaných klientům s PAS. Kapacity školských poradenských zařízení nejsou plně dostačující. Olomoucký kraj proto podporuje navýšení kapacit SPC, například v letošním roce došlo k navýšení finančních prostředků na zřízení pracoviště Speciálně pedagogického centra v Přerově. Podporován je rozvoj SPC i zlepšením personálních kapacit a materiálního vybavení jednotlivých pracovišť. Aktuálně je připravována projektová žádost do IROP, jejímž cílem bude rekonstrukce a vybavení pracovišť, včetně pořízení diagnostických pomůcek.

Za rok 2016/2017 poskytlo SPC Olomouckého kraje péči 250 klientům s PAS a 450 klientům s více vadami, z nichž někteří mají přidruženou poruchu autistického spektra. Je třeba zdůraznit, že SPC neposkytuje péči jen osobám s PAS, ale i osobám s jiným znevýhodněním.

V r. 2014 došlo k transformaci školského poradenského systému v Olomouckém kraji. Cílem transformace bylo zlepšení dostupnosti a kvality služeb. Aktuálně je převážná většina klientů s PAS v péči PPP a SPC Olomouckého kraje. Ve všech SPC jsou poskytovány služby klientům s mentálním postižením, PAS a kombinovaným postižením. Na všech pracovištích SPC jsou pracovníci, kteří se také věnují klientům s PAS a dále se v těchto oblastech vzdělávají. Jejich činnost koordinuje Mgr. Kateřina Lamačová krajská koordinátorka péče o žáky s PAS v Olomouckém kraji. I přes uvedené kroky jsou čekací doby v některých případech i v řádech měsíců.

Od 1. 9. 2018 je provoz SPC v rámci PPP a SPC OK zajištěn v:

SPC Olomouc - 4 psychologové (z nich 1 vedoucí PPP a SPC OK, 1 krajská koordinátorka PAS), 5 speciální pedagogové, 1 sociální pracovnice, 1 administrativní pracovnice,

SPC Prostějov - 1 psycholog, 3,6 speciální pedagog, 0,75 sociální pracovník,

SPC Mohelnice - 1 psycholog, 3 speciální pedagogové, 1 sociální pracovník,

SPC Jeseník - 1 psycholog, 1 speciální pedagog (nově od 1. 9. 2018),

do budoucna se počítá s provozem v SPC Přerov – cca od 1. 1. 2019.

V kraji působí další speciálně pedagogická centra, která se podílí na péči o děti s PAS, a to nad rámec svých prioritních oblastí: SPC logopedické při ZŠ a MŠ logopedické Olomouc; SPC pro vady sluchu při SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc; SPC pro zrakově postižené při SŠ, ZŠ a MŠ prof. V. Vejvodského Olomouc; od r. 2014 poskytuje poradenskou péči cca 30 klientům s PAS nestátní SPC při Speciální škole DC 90 Olomouc – Topolany.

Největší podíl práce s lidmi s PAS odvádí PPP a SPC Olomouckého kraje. Olomoucký kraj jako zřizovatel tohoto zařízení jej co nejvíce podporuje - od roku 2016 se výrazně navýšily personální kapacity SPC. Centrum také rozšiřuje své pracoviště po celém Olomouckém kraji pro zlepšení regionální dostupnosti. V oblasti péče o klienty s PAS celé SPC a jeho pracovníky velmi kvalitně metodicky vede Mgr. Lamačová jako krajská koordinátorka péče o žáky s PAS v Olomouckém kraji.

Zmiňujete rovněž nejasnost s úrovní připravenosti pediatriů odborně provést

screening batolat na poruchu autistického spektra v 18 měsících a následně rodiče případně odkázat na správné odborné zařízení. Stejnou nejasnost jsme měli taktéž, rozhodli jsme se tak připravit ve spolupráci s Dětskou klinikou Fakultní nemocnice Olomouc a poskytovateli služeb rané péče pro rodiny s dětmi s PAS seminář, na němž byla pediatřím představena metodika práce s formuláři M-CHAT-R/F a byla představena služba rané péče jako návazná služba, na kterou mohou pediatři rodiče odkazovat.

Pro Zdravotnickou záchrannou službu Olomouckého kraje byla opět ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb připravena prezentace pro výjezdové skupiny o specificích osob s PAS a komunikaci s nimi. Také Středisko rané péče Olomouc připravuje vzdělávání pro pracovníky Dětské kliniky Fakultní nemocnice Olomouc k tématu doprovázení rodin při sdělení nepříznivé diagnózy.

Nemohu rovněž opomenout, že v rámci projektu Olomouckého kraje se jedna aktivita zaměřuje na zajištění vzdělávacích a relaxačních pobytů pro rodiny s dětmi s poruchou autistického spektra. Pobytů jsou ze strany rodičů velmi pozitivně hodnoceny⁴.

Vážená paní ochránkyně, problematiku zajištění nejenom sociálních služeb pro osoby s PAS a jejich rodiny považuji za velmi aktuální a s problémy rodin se velmi často setkáváme, je tak zájmem Olomouckého kraje rozvíjet všechny služby, které mohou přispět ke zvýšení kvality života těchto osob a jejich rodin. Další informace k této problematice má Olomoucký kraj zveřejněny na svém webu⁵.

S pozdravem

⁴ <https://pekarnautriholcicek.blogspot.com/2018/10/vikend-plny-autismu-pohody.html?m=1>

⁵ <https://www.kr-olomoucky.cz/problematika-osob-s-poruchou-autistickeho-spektra-pas-cl-3570.html>